

ŠTEVILKA

8

NAŠ
ROD

LETNIK XIII

LETO 1941/42-XX

Karla Buloviča Hrak

RAZDELITEV NAGRAD REŠILCEM UGANK IZ 6. IN 7. ŠT. „NAŠEGA RODA“:

Pravilno sta rešila slikopis v 6. števil. »N. r.« in bila nagrajena:

Anton Peklaj, učenec III. r. lj. šole na Dobravi pri Ljubljani;

Emilija Grgič, učenka III. r. lj. šole v Velikem Gabru, pošta št. Vid pri Stični.

Pravilno sta rešila križanko v 6. števil. »N. r.« in bila izžrebana za nagrado:

Emma Krašna, učenka 8. razreda lj. šole na Vrhniki;

Jože Maček, učenec 4. r. na Brodu, p. Dol. Logatec.

Pravilno in lepo je rešila slikopis »Marjetica, sv. Jurij in zmaj« ter bila nagrajena:

Olga Mikolič, učenka lj. šole v Želimljah št. 35, p. Ig pri Ljubljani.

Pravilno so rešili uganke v 7. števil. »N. r.« in bili izžrebani za nagrado:

Darinka Strajnar, učenka 7. r. lj. šole na Kopanju, Predole št. 14, p. Grosuplje Račna;

Angelca Ambrož, učenka 3. r. lj. šole v Tomišlju;

Alojzija Založnik, učenka 4. r. lj. šole v Notranjih goricah, p. Brezovica.

Naslovna slika: Kiparka *Karla Bulovčeva* ob svojem kipu, ki predstavlja A. M. Slomška kot učitelja slovenske mladine.

ŽELEZNINA

FR. STUPICA

LJUBLJANA, Gosposvetska c. 1

priporoča

*kuhinjske potrebščine,
poljedelsko orodje,
štedilnike, peči i. dr.*

Moderne
tkanine

A. & E. Skabernè
Ljubljana, Mestni trg

K. PEČENKO

tovarniška zaloga usnja

LJUBLJANA

Sv. Petra c. 41

Gospodarska in cvetlična
semena, cvetlične gomolje, rastline
trojnice, lepotično grmičevje nudi

SEVER & COMP.
LJUBLJANA

»Naš rod« izhaja v Ljubljani med šolskim letom in ga prejema naročniki, ki plačajo naročnino v mesečnih obrokih po L. 2,50. Celoletna naročnina znaša 25 L.

List izdaja »Učiteljska tiskarna« v Ljubljani, zanjo odgovarja Francè Strukelj. Glavni in odgovorni urednik Josip Ribičič.

Uredništvo in uprava: Ljubljana, Frančiškanska ulica 6.

Tisk Učiteljske tiskarne v Ljubljani (predstavnik Francè Strukelj).

KRATKO PISMO O SLOVENSKIH SLIKARKAH

Draga Špela,

razveselila sem se Tvojega pisma in se Ti lepo zahvaljujem zanj. Praviš, da precej rišeš in slikaš. In rada bi vedela, kako bi bile Tvoje risbe in slike meni všeč. Kadar bo prilika, jih bom prišla gledat in se bova o njih pogovorili. Vprašuješ me tudi o slovenskih slikarkah. Ker sta mi skopo merjena čas in prostor, Ti bom poskusila nekaj malega o njih napisati, kolikor v kratko pismo sodi.

Veš, Špela, prav imenitno bi bilo, če bi Ti lahko rekla: vzemi v roke knjigo z naslovom: »Slovenske slikarke, Ljubljana 1940, spisala Kristina Brenkova«. Ker pa te lepe knjige nikoli nisem napisala, Ti tudi ne morem dati tega nasveta. Mislim pa, da bi bila taka knjiga prav prijetno čtivo o Henriki in Avgustu Šantlovi, Ivanki Kobilici, Anici Zupanc Sodnikovi, Mari Kraljevi, Miri Pregljevi, Bari Remčevi, Elzi Piščančevi... Prav gotovo sem nekaj imen pozabila, kdor bo pa napisal knjigo z gornjim naslovom, ne bo nobenega izpustil.

O slikarkah Šantlovih vem presneto malo. Henrikina slika »Pri kavi« visi v Narodni galeriji, od Avgustinega dela pa poznam nekaj cvetličnih tihožitij. Oglej si to v Narodni galeriji in ne pozabi na veliko sliko Ivanke Kobilice, ki visi v sobi naših impresionistov. Naslikan je prizor na vrtu v svetlih sončnih barvah. O slikarki Kobilici so precej pisali. Če pregledaš letnike Mladike, boš našla nekje lep esej, ki ga je napisal o njej umetnostni kritik Stanko Vodnik. Kobilica je študirala v Ažbetovi šoli v Monakovem še pred Jakopičem in je mnogo potovala po svetu. Iz kasnejših let njenega ustvarjanja so posebno znana cvetlična tihožitja, ki so naslikana z velikim

mojstrstvom in pristnim občutjem. Po mojem mnenju (in Božidar Jakec mi je to potrdil) je Kobiličino ime med slovenskimi slikarkami na prvem mestu.

Anica Zupanc Sodnikova. Mogoče si že videla kakšno njeno sliko, saj je že večkrat razstavljala. Znane so njene slike cvetlic, naših narodnih noš, skrinj in pisanih svilenih rut. Nekajkrat sem bila v njenem stanovanju, ki diha umerjeno, harmonično preteklost iz velikih zrcal z razkošnimi starinskimi okviri, iz starih vaz in čudovitih preprog. Le bežno poznam veliko lepo gospo z milim obrazom in toplimi očmi, ki jo spremljata hčerka in sin.

Naj ti omenim še Maro Kraljevo. Znane so njene slike na svilo. Razstavljala je z možem tudi že v tujini. Z gospo Maro imava itak zmenek, da bom pisala v Naš rod o njenih keramičnih delih. Na tem področju se udejstvuje tudi kiparka Dana Pajničeva. Morda so ti znana imena: Bara Remčeva, Mira Pregljeva, Elza Piščančeva. Mlade so še in dolga pot je še pred njimi. O njih bodo drugi pisali, jaz prav gotovo ne več. In da ne pozabim mladinske ilustratorke Ksenije Prunkove, o kateri bi Gajškova dva iz Kostanjevice rada kaj več vedela. Lepo ju pozdravljam kar v tvojem pismu in pridno naj rišeta.

Draga Špela, za danes bo zadosti. Zanima Te, kaj bom pisala v prihodnji številki. Če se bova srečala s Pavlovcem, potem kratek pomenek z njim. Mogoče mi bo povedal tisto humoristično zgodbo o svojih treh biciklih. Lepo Te pozdravljam in na svidenje!

Na naslovni strani vidimo atelije slovenske kiparke Karle Bulovčeve, ki stoji ob svojem Slomšku, prijatelju slovenske mladine.

Ljubljana na veliki petek 1942.

»ASTRON«

Ilustriral Fr. Mihelič

Konjač Luka se je zelo brugal za Astrona. Stanoval je daleč sredi gozda, kjer je imel hišico, obdano z visokim plotom. Ne daleč proč je stalo starin-

sko poslopje podobno hlevu, iz katerega je zlasti v vročih dneh strašno smrdelo. Tu je namreč konjač Luka odiral poginule konje in druge živali. Kože je dajal v delo, trupla pa je pokopal.

»Takole, Rigo, kar domačega se napravi pri nas!« je dejal Astronu, ko ga je prenesel z voza v hišo. Poklical je ženo ter ji naročil, naj prinese to in ono.

Nato je položil Astrona na mizo ter mu natančno preiskal rane. Z lizolno raztopino jih je razkužil in spretno izvlekel par šiber, ki so se bile zapičile Astronu v meso. Nato je ranjena mesta zopet obvezal ter naredil v kotu mehko ležišče.

»Tukaj si zdaj odpočij, moj lepi Rigo!« pravi Astronu ter ga zanese na ležišče. Predenj pa postavi skodelico mleka in nekaj koščkov mesa. Astron si je z zanimanjem ogledoval novi dom. Bolečine so precej popustile, le premakniti ni smel prednjih nog. Tako je bil prisiljen ležati in potrpežljivo čakati, kaj se bo z njim zgodilo.

Po glavi so mu rojile razne misli. Ali bo Peter hud in ga bo kregal, ker ga ni bilo nazaj? Ne, Peter ni bil nikoli hud, saj pa tudi ni imel vzroka. Astron ga je vse ubogal. — O, dobrega gospodarja je imel Astron. In Astron je mislil na Petra. Žalostno je povetil glavico ter zaprl oči. Le kje je majhna kolibica in v njej človek

z mrtvimi, steklenimi očmi? Nanj je mislil, le njega je ljubil in mu bil zvest in vdan. Toda kako do njega, do Petra? Prav narahlo se je hotel dvigniti ter opreti na prednje noge. Strašno ga je zbolelo, da je celo zacvilil ter takoj opustil vsako misel na premik. Žalosten je položil glavo nazaj na tla in v mislih na Petra kmalu zaspal.

Malo preplašen se vzbudi drugo jutro in nestrpno pričakuje, kaj bodo naredili danes z njim. Ali vsi domači so bili z njim zelo prijazni in vsi bi mu radi stregli. Najbolj pa se je zanj brugal kajpada Luka sam.

»Videli hoste, da se izliže,« je dejal navzočim ter popravljaj Astronu ležišče. »Takole v treh, štirih tednih bo dober in naša hiša bo imela imenitnega čuvaja. Kastor je že star. Pri prvi priliki ga ustrelim ter ga nadomestim z Rigom.«

»Če le ne bo pobegnil?« podvomi Lukova žena.

»Brez skrbi,« odvrne veselo Luka. »Ko bo že za silo stal na nogah, ga priklenem h Kastorjevi hišici, vsak dan dobi pošteno porcijo, in bogme, rad bi videl tistega psa, ki bi samo v mislih hotel uiti!«

Skrbna nega in prijazna postrežba sta res vidno krepili Astronovo zdravje. Rane so se lepo izgnojile in kmalu se je postavil Astron že na vse štiri, čeprav ga je še v začetku precej bolelo. Prav narahlo in nerodno je stopical po sobi gor in dol. Luka ga je pri tem vneto vzpodbujal.

»Vrlo dobro stopaš, Rigo, vrlo dobro! Za čuvaja si že dober, tekal in skakal pa še dolgo ne boš! Mislim, da že danes lahko nastopiš svojo službo.« Pustil je psa v sobi ter stopil na dvorišče. Kmalu za tem odjekne v sobo strel in grgravo cviljenje. Stari čuvaj Kastor je doslužil...

Ko je zaslišal Astron strel, je obstal na mestu in se ves tresel. Živo mu je stopil pred oči dogodek na njivi pri Lesju. Počeni je na tla in smrček mu je krepko vlekkel zrak vase. Zopet pasji vonj, ki diši po smrti. Te-

daj stopi v sobo Luka. Astron se trese kakor šiba na vodi.

»Ali te ni sram, Rigo?« mu pravi Luka ter ga prime za ovratnico. »Tako velik si, pa se ustrašiš prvega strela. No, sicer ti pa ne zamerim. Vem, na lastni koži si že čutil, kakšen vrag prihaja iz puške. Pojdi sedaj z menoj! Novo stanovanje dobiš.«

Astron je komaj prestavljal noge, tako se je bal nečesa nepoznanega in groznega, ko ga je vlekel Luka za seboj. Na dvorišču ga priklene na verigo h Kastorjevi hišici. Zraven postavi

skledo vode in nekaj kosti. Potegne mu z roko parkrat preko hrbta, nato pa odide k samokolnici, ki je stala blizu plota. Astron je dobro videl, da samokolnica ni prazna, ampak da nekaj leži v njej. Da je tisto nekaj ubiti Kastor, seve ni vedel, toda slutil je. Smrček mu je povedal. Pazno in obenem plašno je zrl za konjačem, ki je prijel za samokolnico ter jo zapeljal nekam ven. Astron globoko vzdihne ter se zagleda po svojem novem okolišču. Prvič v življenju ima verigo na vratu. Povohal jo je z grenkim občutkom in se zamislil nazaj v zlate čase, ko sta hodila s Petrom na sprehod in je tu pa tam videl svoje bratce priklenjene na verigo. Takšno je torej življenje na verigi. Pet ali šest korakov lahko napravi naprej, istotako nazaj in vstran in to je ves njegov svet. Ogleдал si je še svojo hišico. Zopet mu pove vonj, da je tu bival njegov bratec, ki ga ni več. Astron drugič globoko vzdihne ter zamišljen leže pred pasjo hišico.

Minilo je več tednov. Astronu se je zdravje že zelo izboljšalo. Lahko je stopal, kakor daleč mu je dopuščala veriga, ne da bi pri tem čutil bolečine. Ravnali so z njim še dokaj lepo in prijazno. Redno je dobival svoje kosilo in vsak dan svežo vodo. Kadar je bil Luka doma, je tudi večkrat stopil k njemu, ga pobožal in mu spregovoril nekaj besed. Posebno je bil deležen pohvale zjutraj, kadar je ponoči pridno lajal. Astron se ni imel v ničemer pritožiti. Le to ga je jezilo, zakaj mu ne dajo na razpolago celega dvorišča.

Že nekajkrat si je natančno ogledoval plot ter ga meril z očmi. Za vrata se ni mnogo brigal. Saj so vedno zaprta in celo zaklenjena. Odpro se le tedaj, če kdo hoče noter ali ven. Astron je od daleč preračunal, da plot ni tako visok, da ga ne bi mogel preskočiti. Le da bi te verige ne bilo! Že večkrat jo je pričel grizti, toda vselej brez uspeha. S strahom je spoznal, da je ujetnik.

Mučilo ga je že silno domotožje. Niti jed mu ni več dišala in tudi ponoči je le malo lajal. Luka je bil že v skrbeh, če pes navsezadnje vendar le ni stekel in enkrat je celo stopil po puško, da ga pri priči ustrelji. Toda Luka je poznal znake steklosti in teh na Astronu ni opazil.

»Ničesar drugega ni,« je zagodrnjal, »ušel bi rad! Pa ne boš, Jaka!« Luka odide v hišo in pusti Astrona samega. V tistem hipu je zagorela v psu živa želja, da uide. Toda kako? Z jezo je motril verigo, ki mu je največja ovira. Pričel jo je zopet grizti. V tem se prikaže na pragu Luka.

»Hej, prijateljček,« se mu smeje, »pretrd oreh je zate ta veriga. Lahko jo grizeš do sodnega dne, pa je ne pregrizneš!«

Astron je razumel, da se mu roga. Takoj je izpustil verigo iz gobca ter se zamislil. Sklenil je, da ne podvzame ničesar več za pobeg, dokler ga kdo opazuje. Brezbrižno se zlekne pred hišico ter se dela, kakor da dremlje.

»Vidiš, Rigo, tako je najbolj pametno. Čemu bi se po nepotrebem mučil,« ga hvali Luka ter odide nazaj v hišo. Toda Astron ni dremal. Skozi priprte veke je meril plot ter ogledoval verigo in hišico, za katero je pripet. Nato zatisne oči in premišljuje.

Na noč se je delal Astron, kakor da je zelo bolan. Malo se je dotaknil večerje, nato pa odšel takoj spat. Ali spal ni. Budno je stražil hišo in okolico, dokler se niso podali vsi k počitku. Tedaj je Astron nenadoma oživel. Nov načrt je imel pripravljen. Napel je verigo ter jo skušal pretrgati. Toda naj je vlekel še tako ali tako, veriga se ni pretrgala. Pač pa je premaknil svojo hišico, ki je počasi drsela za njim.

»To mi nič ne pomaga,« pomisli Astron ter preneha vleči. Zopet se zamisli. Tedaj mu šine druga misel v glavo. Urno položi glavo k tlom ter si prične vleči s prednjima nogama ovratnico čez glavo. Trdo je šlo, uhlji so mu bili napoti. Toda Astron ne odneha. Četudi ga je že precej bolelo, je vendar potiskal z vso silo ovratnico naprej, dokler mu ni padla preko smrčka na tla. Oddahnil se je. Verige je zdaj rešen. Krepko je zadihal, tako je bil vesel zlate svobode. Toda kje je še prava svoboda? Treba bo še preskočiti visoki plot, takrat šele bo rešen in prost. Stekel je k plotu. Povoהל ga je in še enkrat premeril. Potem je vzel zalet in se pognal. Prenizko je skočil ter padel na hrbet. Nevoljno je skimal z glavo ter se pognal drugič. Zopet nič. »Odpočiti si moram malo,« si misli ter moli jezik daleč iz gobca, da se naužije zraka ter izpuhti pot.

Zopet se požene, a zopet pade nazaj. Petnajstkrat je že poskusil, a brez uspeha. Tedaj opazi s strahom, da so mu skoki vedno nižji in nižji in da ga prednji nogi že močno bolita. Z obupom in grozo spozna, da plota na noben način ne more preskočiti. Posledice strela v prednji del so se zdaj vidno pokazale. Astronu je bilo tako hudo pri srcu, da je skoraj jokal. Tako blizu svobode je, a vendar je ne more doseči. »Kje si, dobri Peter, da me rešiš?« je vpilo njegovo ranjeno srce. Astron bi zatulil na ves glas od bolečine in žalosti, ako bi ne zbudil s tem Murkovih. Dobro se je zavedal, da tega nikakor ne sme storiti, sicer se mu ne nudi nikoli več prilika za beg. Otožno je v temi opazoval plot ter koval nove načrte. Naenkrat prične vohati zemljo ob plotu. Tu in tam jo je preizkusil tudi s kremplji. Dolgo je tako iskal primerne prostora, dokler ni pod jagodičjem zavohal mehke zemlje. Sedaj se je lotil dela s polno paro. Kopal in grebel je prst izpod plota s tako vnemo, da ni niti čutil, da mu že krvave prsti in da sta mu prednji nogi ena sama bolečina. Moči so mu že pešale in Astron spozna s strahom, da je izgubljen, ako se takoj ne izvleče skozi rov pod plotom. Ni še bil dovolj velik, toda Astron se je vztrajno stiskal vanj, čeprav mu je posnel plot na hrbtu precej dlake. Izvlekel se je skozi rov in bil je rešen. Kakor mrtev pade na zemljo in globoko diha, tako je bil izmučen. Po nekaj minutah pa se zopet dvigne ter ovohava ozračje. Čutil je svobodo, bil je prost. Spomnil se je Petra in noge so se mu sprožile kar same od sebe. Še je potegnil nekajkrat svežega zraka v pljuča, nato pa je zdirjal v temo.

(Se nadaljuje.)

BISTRE VODE ZUBORIJO,
 VETRIČ SEPETA POVESTI,
 PTICKOV PESMICE DONIJO
 V GOZDU TEMNEM; TAM OB CESTI
 SIVOTAČKA SE USTAVI,
 V GOZDIC GLEDA, SEBI PRAVI:
 »V GOZDU JE ŽIVLJENJE PRAVO,
 VSEGA DOSTI ZA ZABAVO
 IN ZA JELO; KAR ŽELITE,
 V GOZDU SI LAHKO DOBITE!
 SESTRICE BOM POZABILA,
 NIČ VEČ SE DOMOV VRNILA.«
 KO TAKO PRI SEBI SKLENE,
 V TEMNI GOZD GLOBOKO KRENE.
 TAM SE MALA SIVOTAČKA
 S STORŽI RJAVIMI IGRAČKA.
 KO TAKO SE KRATKOČASI,
 BRZ ŽELODČEK SE OGLASI.
 PA ZAGLEDA DROBNE PTIČKE
 V VRBI, V GNEZDECU SINIČKE.
 MUCKA ZLOBNO SE ZASMEJE,
 HITRO SPLEZA K PTICKOM V VEJE.
 ZDAJCI — JOJME — VEJA KRHKKA
 POČI; SIVOTAČKA BRHKA
 V POTOK, KI POD VRBO TEČE,
 PADE IN PRAV NIČ NE REČE.
 MOKRA KIHA MUCKA LEPA,
 V SOLZAH K MAMICI ODSEPA.

PRI STRICIH IN BOTRIH

Strici in botri so doma stran od glavnih cest, v odročnih vaseh, v hribovskih selih. Tam ogovarja vsak otrok odraslega s stricem ali botrom; če je ženska, s teto ali botro.

Pri teh stricih je živih še mnogo rekov, ki izražajo časovne izkušnje in mnogo življenjskih modrosti. Poglejmo si nekaj strani take žive pratike.

Na prihod pomladi so najbolj pozorni starci, ki jih peč čez zimo sicer greje, ne najdejo pa na nji razmaha za svoja težka pljuča. Zato željno pričakujejo pomladi. Že na svečnico opazujejo, če bo ta dan sonce predrlo oblačni zastor. Če ne predre, dobro; če predre, bo še dolga zima, ker:

Kolikor sonca čez luknje posije, toliko snega še burja nabrije.

Podoben kazalec je tudi sv. Matija, o katerem pravijo:

Svet' Matija led razbija, če ga ni, ga pa nar'di!

Torej mora biti na njegovo godovno ledeno, da se led razbije. Vendar, četudi on naredi led, ni več tako trden, ker že trkata dva pomladanska svetnika sv. Gregor in sv. Valentin, ki poženita ptičke in odkleneta rožam. Sv. Gregor poziva poljedelca:

O svetem Gregorji gnoj podorji!

Potem dela skrbi samo še spomin na pretekli božič, če ni bil kar nič zimski. Pregovor namreč prerokuje:

Zelen božič, bela velika noč.

V tej skrbi že poteče sušec. Takrat se začno že zanimati, kako bo izpadla letina, kar jim razkrije gora:

Če gora spodaj najprej zazeleni, bo najboljša prva setev, če zazeleni sredi, druga, če zazeleni zgoraj, zadnja setev.

Razumejo tako: prva setev je oziroma, druga jara, tretja pa tista, ki

pride na pospravljene njive še enkrat, t. j. proso ali ajda.

Skoraj neopazno se približa poletni čas. Kres in sv. Vid ga privedeta. Sv. Vida dobro poznajo otroci:

Vid je kruha lačen, češenj sit!

Ker že zmanjkuje brašna in z njim kruha, si močno želijo vsaj češenj. Bližnjega sv. Petra pa primerjajo s sv. Jurijem. Njuna vremena prerokujejo letino:

Sv. Jurija luža in sv. Petra suša, dobro letino prinaša.

Krmo prejšnjega leta skušajo obdržati vsaj do sv. Filipa in Jakoba:

Kdor nima o sv. Filipu in Jakobu za voz krme, ni gospodar svojemu blagu.

S preskrbo nove pa pohite do Miholjevega, ker:

Do Miholjevega se dela krma na seči, po Miholju na peči.

Kmalu pride jesen in z njo za cel paternošter važnih oznanjevalcev:

Sveti Luka repo puka, Sveti Gau drva naprau, Sveta Urša v kad bušla.

Pridruži se jim Mala Gospojnica, ki uvaja v zimo:

Mala maša za suknjo praša.

Potem se letna doba hitro skrči in naenkrat smo v decembru, mrzlem in pustem. Očanci mu reko:

Gruden, malo vljuden.

Skopljejo se na peč, kjer prežde dobršen del zime. Od tam se zanimajo za sv. Katarino, ki obljublja:

Kakršna je sv. Katarina, takšna bo še cela zima.

Do Pavlovega pomagajo času hiteti razni prazniki, tedaj se pa nekako kar ustavi. Vendar se sv. Pavla močno veselijo, saj:

Svet Pau, pou zime odvau.

Tako se čas zavrti do znanilke pomladi, svečnice, ko se spet vse ponovi.

Še drugačne reke si oglejmo, tiste, ki krepko označujejo njihovo gledanje na življenje. Takih pametnic je zelo veliko. Kako visoko cenijo kmetski poklic, na primer izvemo iz cene, ki jo stavljajo drugim poklicem. Pravijo:

Gosposka služba je nasajena,
pa ni zagvozdena.

O pametnem življenju sodijo:

Težko je staremu iti pametiskal,
ako jo je zapravil mlad.

Da se dobro zavedajo, da opravljajo radi tiste, ki se ženijo, izvemo iz naslednjih:

Od božiča do mesopusta imajo ženske široka usta, in svet Miklav prinese puncam doto in težka pota.

Vendar ne uganjajo iz vsega tega zlo. Hitro te potolažijo rekoč:

Slaba cerkev, kjer ni nikdar pridige,
ter še pridenejo:

Čistemu obrazu malo vode
treba.

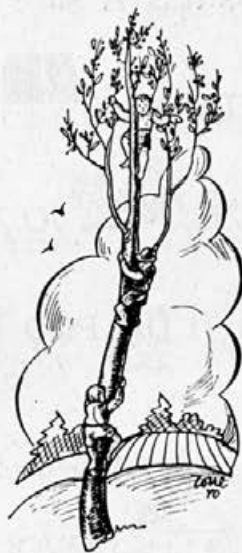
Seveda včasih udarijo
tudi na hudomušno struno.
Slišal sem že, kako so z
zvitim nasmeškom dejali:

Kdor o sv. Pankraciju
v loterijo stavi,
če nič ne zadene, pa vsaj
denar zapravi!

Pa ono:

Če dež o sv. Roku ne gre,
ostanejo v strganih čevljih
suhe noge.

Tako poteka stricem življenje
po redu, kakor se
vrste svetniki v pratiki. —
Lepo jim je.

ALBERT ŠIROK:

VLADA

Kaj bi rada,
moja zlata Vlada?
Nočeš spati,
nočeš se igrati,
nočeš meda,
da bi ga lizala,
ne medveda,
da bi se igrala.
Punčko svojo
v kotu si pustila,
sladko mleke
kar po tleh razlila.
Nič veselo več
okrog ne skakaš,
kakor da nekoga

čakaš, čakaš.
Ti res čakaš,
o jaz vem, kaj čakaš.
Čakaš, da bi se
odprla vrata
pa da k tebi
vrnil bi se ata.
»Atek, atek!«
rekla bi vesela,
»atek zlati!«
in bi ga objela,
bi se ga prav tesno
oklenila
in nikoli več
od sebe ne pustila.

LAKOMNA KRČMARICA IN BERAČA

Po ljudski — Ilustriral O. Gaspari

Po GRESTA MI DVA, PROTI
 GOSTILNA SE OBRNETA. NA DEBELA STOJI,
V ŠOP DRŽI. JO ZAPROSITA: „OJ, ,
NAJ SREČO TI DA, POD PRENOČI NAJU,
, OBA“.

 REČE: „V MOJI DOVOLJ JE SREČE.
JE POLN V HRASTOVI HRANIM
, V MOJI POLNI SO SLADKEGA
 KDOR NIMA, KDOR ZA NE BO DAL, POD
 MOJO NE BO “.

OBA OD GRESTA IN TO
POVESTA: „KO BO PREČ, V TEJ SREČE NE
BO VEČ“.

ČRNA

JE NAD

PRIŠLA, V

POGINE

VSA. IZ

IZTEČE VSE

IN KO MI NAJSLAJŠE

PRAV O

, VSA LEPA

DO TAL

LAKOMNA

PO

ZDAJ MORA

, OD

DO

VBOGAJME MORA

GUSTAV STRNIŠA:

APRIL! APRIL!

*Krik in vik smo vsi zagnali,
ko smo deklico Rebeko
prav pošteno nalagali,
kupit šla je ptičje mleko.*

*Jurčka smo na led speljali,
vrnil se je slabe volje,
revčku smo se vsi smejali,
šel po brezovo je olje.*

*Liro smo Andrejcu dali,
bebčevsko iskal je vino,
potlej smo mu nagajali,
da ima v možganih glino.*

*Po april smo še poslali
hlapčka našega Matevža
kar k sosedu, kjer so klali,
da ga čaka boter Mevža.*

*Pa je nas za nos povlekel:
»Klavec si je roko zlomil,
prašič je na vrt utekel,
hruške cepljene polomil!«*

*V eni sapi smo hiteli,
da bi pujsa ulovili,
pa smo le — april ujeli,
kakor smo ga zaslužili.*

BELOREPKA

Pastirska zgodba.

Ilustriral Stane Kumar

Francko Farjevcev je hodil z menoj v šolo in na pašo.

Nekaj nad osem let nama je bilo. Na gmajni je imel prelepo hišo. Odrasel človek bi je ne opazil; ali za nas, drobne pastirje, je bila prava hiša. Dva stá lahko pokoncu v njej stala. Imela je le tri stene in streho. Velika, razklana skala je tvorila dve: zadnjo in stransko. Tretjo je sam dozidal. Če se je vlila ploha, nas je povabil vanjo vedrit. Skozi streho je kapalo, noge so nam pa štrlele na dež.

Zraven hiše je imel njivo. Za dobro krtino je bila velika. Lepo je bila ograjena in v njej je rasla prava repa. Šest jih je bilo. Za mazinec so bile debele in strašno počasi so rasle.

O počitnicah sem imela tudi jaz hišico in njivo, ki je bila za dve krtini. Vanjo sem posejala ajdo. Iz pušne zemlje je niknilo gosto pritlikavo bilje in tako zvezetelo. Ajda je bila moje največje veselje in ponos.

Nekega dne mi je zaupal Francko prevažno skrivnost.

»Marica! Belorepko imam. Iz gnezda je padla; pa še ni znala dobro letati. Razpeljavček je.«

»Kje pa jo imaš? Saj nimaš kletke!«

»Kaj bi kletka! V hiši jo imam. Vsak dan ji lovim muhe in kobilice. Pridi, pa ti jo bom pokazal.«

Še tisti dan sem gnala tja.

Komaj sem ga priklicala. Plel je repo s tako marljivostjo, da me ni slišal.

»Pokaži mi belorepko!«

»Pojdi z menoj!«

Njegova hiša je imela v zadnji steni votlino. V njej je sedela belorepka. Odprtino je pokrivala tenka škrla. Na škrlu in okoli nje je bilo vse polno mrtvih muh in kobilic.

Z veliko previdnostjo je prijel ptico in nežno spustil v moje dlani.

»Ali ni lepa?«

»Oh, Francko.«

V meni je bilo samo občudovanje in velika plaha ljubezen do nežne ptice.

»Koliko gumbov hočeš zanjo?«

»Za nič na svetu je ne dam!«

»Fičafaj in fračo ti dam. Moj fičafaj najdalje nese; moja frača najboljše zadene.«

»Saj sem ti rekel, da je ne dam!«

»Umrta bo pri tebi.«

»Kaj še. Dobro se ji godi. One živijo po stenah in v skalah gnezde.«

V strahu jo je vzel iz mojih rok in hitro položil nazaj.

»Je res ne daš?«

Francko je samo odkimal z glavo in vrgel v votlino obada, ki ga je ravnokar ujel.

»Gledat pa jo lahko hodiš, če hočeš.«

»Le imej ti belorepko! Jaz pa bom ulovila brinjevko. Za gnezdo vem. Célo lahko vzamem.«

»Phi! Brinjevko? Saj še brinjevke niso ne; kajti one ne gnezdiijo pri nas. Šele v zimi prilete k nam.«

Umolknila sem, ker mi je bila resnica preživa.

Odtlej mi je belorepa ptica lebdela pred očmi čez dan in ponoči. Francko je slutil nevarnost, ki je pretila njegovi ljubljenci. Nprestano jo je stražil. Prvi je gnal na pašo in zadnji domov. Repo je zanemaril. Njeni kosmati, trdi listi so porumeneli. Mojo ajdo so pohodile in pojedle krave.

Delala sem se, kakor da sem pozabila na ptico. V srcu pa je kljuvala skrta želja. Iz vsega srca sem zasovražila njenega srečnega lastnika. Tako je bilo nekaj dni.

Pri kalu sva se srečala.

»Kam ženeš, Marica?«

»Kaj tebe briga,« je bil srborit odgovor.

»Jaz znam lepše plezati ko ti,« sem mu rekla z željo, da ga čim hujše razžalim.

»To je zato, ker imaš daljše noge,« je bil točen odgovor.

»Švrk« je zapel moj bič po njegovih bosih nogah. Poskočil je. Oči so se mu vžgale. Dal mi je zaušnico, da mi je kar zazvenelo po ušesih. Spopadla sva se in obdelovala z vsemi štirimi in z zobmi. Ko sva omagala, sva bila v prahu na tleh z obunkanimi obrazi in lovila sapa.

Pobrala sva se. Jokajoč sem stekla za živino. On pa je zapel:

»Belo-lo-lo-rep-rep-ka-a — lepa, le-le-pa-a-a!« Kakor bič me je podil njegov glas. Takrat sem sklenila, da mu jo ukradem.

Čakala sem noči. Odzvonilo je pozdrav kraljici dneva. Vsi pastirji so bili z živino že doma. Naše krave so mirno stale in prežvekovale. Le sivka, moja ljubljenska, je silila domov, ker jo je čakalo tele. Strašno počasi je zamirala večerna zarja izza openskih gričev. Prve zvezde so se vžigale na temni modrini neba, prozoren mrak je objel gmajno. Brinjevi grmi so dobili čudne tuje oblike, širili so se in spajali. Nizko nad zemljo so se spreletavali netopirji.

Počasi sem stopala skozi gosto brinje proti hiši. Pri vsakem šumu mi je zastala sapa. Srce je udarjalo; bala

sem se, da mi plane iz prsi. Bodeče veje so me šibale po bosih nogah in po obrazu. Pot, le nekaj sto metrov dolga, je bila kakor večnost.

Priplazila sem se do hiše. Od razburjenja sem trepetala od nog do glave.

Posežem. — Pod roko občutim mehko perje speče ptice. V strahu je tenko začivkala in poskušala, da se brani s perutmi in nožicami. Stisnila sem jo k obrazu in poljubovala na droben kljunček.

Zazdelo se mi je, da držim v roki vso srečo tega sveta. Le meni so sijale zvezde, samo meni je dehtela gmajna s cvetočim brinjem.

Ptičico sem stisnila na prsi, odločno splezala na streho in jo podrla.

Zdelo se je, da se je streha sama sesula. Padajoče kamenje je potegnilo s seboj škrl, ki je zapirala votlino; in tako je belorepka ušla — sem mislila, ko je bila hiša razdejana.

V mračni dolini je zateglo zapel čuk.

Stekla sem za živino, ki je tačas že sama odšla proti domu. Podila sem se čez gmajno v dolgih skokih; kar počez, stiskajoč na prsih svoj največji zaklad. Bila sem že blizu vasi. Pred seboj sem zagledala temne sence naših krav. S poslednjimi močmi se zapodim po klancu. Spotaknem se. In padem na obraz, ko da sem treščila z oblakov.

Poln mesec je odskočil in zlival svojo belo svetlobo po njivah in vrtovih. Vzdignem se in pomolim krvavo, stisnjeno desnico proti njemu. Strahota! — Moje razprte oči niso hotele verjeti. V krčevito stisnjeni desnici je ležala ptičica s pobešeno glavo, s kapljico krvi na drobnem kljunčku, mrtva... Krik groze in strašne bolečine se je odtrgal iz mojih prsi... »Belorepka!« Omamljena sem se sesedla. Zbudilo

me je sivkino mukanje, ki je bila že pri kalu. Vzdignem se in neutolažljivo zajokam. Mrtva ptica je bila vsa mokra od solz in krvi, ki je tekla iz razmesarjene roke. Pri kalu sem jo položila pod robidov grm. Še so mi tekle solze po licih, ko sem prišla domov.

»Zakaj si tako kasno prignala,« je vprašal oče, ko je privezoval govedo v mračnem hlevu.

»Padla sem.« Le toliko sem mogla reči in spet sem na glas zajokala.

»Kaj pa ti je?« se je v skrbeh obrnil k meni.

»Boli, boli, boli!«

Takrat nisem več razločevala, kaj bolj boli: srce za belorepko ali prebita roka. Odnegli so me v hišo, umili in obvezali. Pri tem opraviu se je izkazalo, da imam na nogah od udarcev od kamenja razklane in obtolčene nohte, noge do kolen razprskane in po glavi robove.

Z dvorišča je prišel dedek; pristopil je k meni in me z raskavo roko pobozal po kuštravi glavi. »Revše moje, ali te hudo boli?« — V njegovem glasu je trepetalo samo srce. Takrat sem ga imela najrajši na svetu.

Potolažena sem odšla spat. Mesec je plaval že sredi neba, ko mi je spanec zatisnil pekoče veke. Sanjala sem o belorepki. Čudovito lepa, vsa zlata je bila. Kakor iz sončnih žarkov stkane so ji bile peruti. Srebrna lisa na repu je sijala ko mesec. »Belorepka moja! Ptičica prisrčna! Kako si lepa — —. Gotovo si že v nebesih, ker imaš tako lepo perje — —,« sem jo občudovala in izpraševala v snu. Takrat je rajska ptica priplavala tik pred moj obraz. Neizmerno velika je bila in uprla je vame oči, rdeče ko žareče oglje. »Kaj terjaš od mene,« je vprašalo v strahu srce. Povesila je glavo in črna kapljica krvi je obvisela na kljunčku. Zlata mavrica je izginila in belorepa ptica je padla z viška na tla.

Krik groze je presekala mir v sobi.

»Belorepka!«

Zbudila sem se. Iz sosednje sobe je prišel oče in me pokril.

»Sanjalo se ji je,« je odgovoril materi, ki je prišla za njim.

Drugi dan sem gnala na pašo popolnoma v drugo smer.

Ko sem šla mimo robidovega grma, je stisnila bolečina moje srce.

»Ubila si jo! Ubijalka!«

Greh, ko svet težak, je legel name. Nisem se mogla jokati, ne kričati, da si bi najraje na glas zatulila. Zbežala bi; ali bila so kolena kakor prelomljena. Roke so mrtvo obviseli ob telesu. V prsih me je tiščalo. V sencih so žile tolkle strašno obtožbo.

Ubila, ubila, ubila!

Tako sem stala nepremično ob grmu; podoba izgubljene in obupane grešnice. Živina se je začela bosti. Sosed je nekaj zakričal in odgnal govedo. Omanljena sem tavalala za njimi.

Na gmajni sem zarila glavo v brinjev grm in grizla bilke v topi bolečini. Srce mi je bilo težko ko kamen. Prijateljice so me klicale in iskale. Molčala sem in jih spremljala s pogledom. Šle so mimo in se pogovarjale.

»Jaz vem, kje ima Marica skrite punčke,« je rekla Pepa; tista, ki se je cmerila za vsak nič in je rada tožila.

»Kje pa so?« sta vprašali drugi dve in švrkali z bičji po rumenem mlečku. »V tistem jesenovem grmu so skrite,« je pokazala s prstom Pepa. »Tudi nekaj igračk ima tam,« je zapeljevala dalje mila Jera — tako smo jo klicali.

Stele se proti grmu.

Gledala sem, kako so izvlekle škatlo in punčki. Obe sta bili iz cunj. Večja je imela lepe, koruzne lase in oči naslikane s črnilom, ki jih je naredil moj starejši brat. Njo sem imela najraje. Najprej so ju ogledovale. Potem je Karlinca slekla večji krilo in ji odtrgala lase. »To bo za mojo punčko,« je rekla važno. Mila je vzela razbiti lonček in pisane črepinje, ki so bile v škatli. Pepa je pobasala manjšo punčko in jo zmašila v nadržje.

Vse to početje sem opazovala mirno kakor z drugega sveta. Punčke, fičafaji in frače, vse je bilo mrtvo zame.

(Konec prihodnjic.)

O BOGU KURENTU IN VESOLJNEM POTOPU

Ilustrirala Boža Košakova

To se je zgodilo pred davnimi tisočletji, ko je bil Kurent imeniten poganjski bog. Takrat so ljudje živeli v izobilju. Pšenično klasje je bilo pol lakti dolgo in kruh je rasel po drevju. Ker se je ljudem le predobro godilo, so se prevzeli. Postali so baje sebični in zlobni. Tedaj se je bog razjezil in ukazal je, naj dež zalije zemljo. Vsi ljudje razen štirih so potonili. Za tri ne vemo, kako so se rešili, četrtemu pa se je takole godilo:

Plezal je pred naraščajočo vodo na visoko goro. Na vrhu te gore je rasla vinska trta. Človek se je oklenil trtnega stebila in lezel po njem kvišku. To je zagledal bog Kurent, ki mu je bila vinska trta posvečena, in je potegnil trs prav do neba. Tako se je

človek rešil in živel na trsu sedem let. Potem je voda odtekla in zemlja se je osušila. Človek pa je obljubil Kurentu, da bo imel vedno rad obe, njemu posvečeni rastlini: vinsko trto in ajdo. In vzel je v eno roko ajdo, v drugo vinski poganjek ter odšel z gore po širokem, opustošenem svetu. Hodil je in hodil, dokler ni prišel do bregov morja. Ta kraj se mu je zadel najlepši na svetu in odločil se je, da bo tu ostal.

Človek je vsadil vinsko trto in ajdo. Bog mu je ustvaril ženo in imela sta mnogo otrok. Ti so posedli lepo deželo od morja proti severu, zapadu in vzhodu. Kjer so živeli, so zasadili vinske gorice in posejali polja, na katerih je zrastle prelepe rdečkaste ajde.

ZAKAJ — ZATO

Zakaj poginejo ribe, čeravno jih hranimo v posodi polne vode.

Marsikdo misli, da zadostuje ribam voda za življenje. Pa ni res. Ni voda, ki ohrani ribe pri življenju, ampak kisik, ki je pomešan z vodo. Brez kisika ne more živeti nobeno bitje na zemlji. Kisik jemljejo ribe s škrgami iz vode. Ako postavimo ribo v posodo polne vode, bo začela s škrgami jemati zrak iz vode. Ako ne menjamo ali ne dolijemo nove vode, porabi riba kaj kmalu ves zrak in se v vodi zaduši, kot bi se zadušili tudi mi, če bi nas zaprlj v brezračen prostor. Z menjavanjem vode, dajemo ribam nov kisik, ki ga vdihavajo s škrgami.

Zakaj ne odpro padalci iz letal padala že v velikih višinah?

V višinah nad 12.000 m vlada mráz 50—80° pod ničlo. Takega mraza bi

človek ne mogel brez nevarnosti prenesti. Razen tega znaša v teh višinah zračni pritisk komaj petino pritiska, ki smo ga vajeni na zemlji. Letanje v teh višinah ni mogoče brez posebnih priprav za dihanje (posebne posode s kisikom). Ali vkljub temu skočijo padalci iz letala tudi s takih višin. Le padala ne odpro, da čimprej prelete opasne višine. Vsak padalec ve, da neha zanj nevarnost, ko dospe v višine pod 8000 m. S poizkusi so ugotovili, koliko časa potrebuje padalec, da dospe iz višine 12.000 m do višine pod 8000 m. Mraz in posebno pa nizki zračni pritisk bi ga gotovo usmrtil. Zaradi tega ne sme padalec nikdar odpreti padala, preden ne prileti do višine 8000 m. Brez padala pada s tako naglico, da mu ne moreta ne mraz ne zračni pritisk do živega. Do višine 8000 m potrebuje le 45 sekund.

Mladina piše

NAŠ SULTAN

Imeli smo velikega psa. Imenoval se je Sultan.

Vsi smo ga zelo ljubili.

Bilo je lansko leto. Oče je moral v mesto po opravkih. Sultan je šel z njim. Ker je bil ravno sejem, rečem Sultanu: »Sultan, glej, da mi nekaj prineseš s semnja, drugače s teboj ne govorim!«

Sultan je samo zamajal z repom in stekel za očetom.

Ko je oče vse opravil, je šel na trg, da mi tam nekaj kupi.

Sultan skoči na stojnico, zgrabi veliko punčko in hajd z njo domov. Prodajalec je začel tarnati za zgubljeno punčko.

Oče je škodo povrnil. Medtem je bil Sultan že doma. Punčko mi je položil pred noge, čemur sva se z materjo zelo čudili. Ko je prišel oče domov, je začel iskati metlo.

K sreči pa je ni našel in s Sultanom sva odnesla zdravo kožo.

Ivanka Bizjak,
učenka IV. r. v Borovnici.

POMLAD

Pomlad veselo se oznanja,
vsaj jezna zima jo odganja,
ko sneg se taja brez nehanja,
pod njim pa teloh skrit poganja,
in beli zvonček se priklanja,
vijolica pod grmom sanja,
trobentica se v mah naslanja,
že žabe v mlaki štrk preganja.
Priroda se budi iz spanja!

Spesnil in ilustriral

Gregor Strniša,

dijak I. razr. klas. gimn. v Ljubljani.

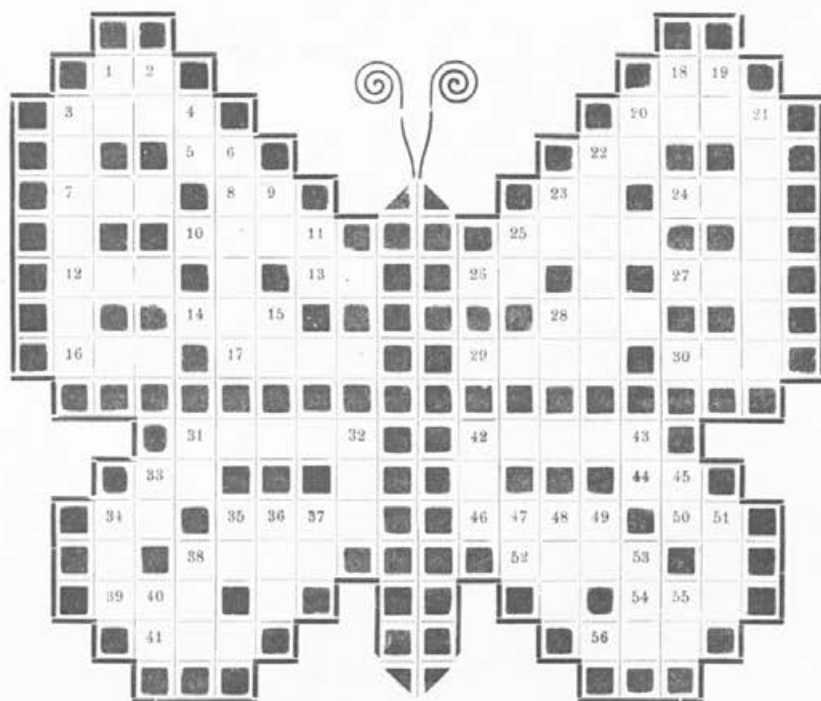

NAŠIM NAROČNIKOM

Zaradi štednje s papirjem smo morali po oblastveni odredbi skrajšati »Naš rod« do sedanjega obsega. Upamo, da bodo naši naročniki to upoštevali in nam ostali še nadalje zvesti.

UREDNIŠTVO IN UPRAVA »NAŠEGA RODA«.

KRIŽANKA „METULJ“

V o d o r a v n o : 1. osebni zaimek; 3. moderno kurivo; 5. oblika pesmi; 7. razsvetljuje temo; 8. kot 1. vodoravno; 10. prvi človek; 12. si lasti tujo lastnino; 13. veznik; 14. nasprotno »grdega«; 16. številka; 17. zdrava pijača; 18. kvarta; 20. znamenje za glas; 22. osebni zaimek — množina; 23. povratni zaimek; 24. nagon po življenju; 25. rešeto; 26. vzklik bolečine; 27. teče po žilah; 28. čutimo pod nogami; 29. sprememba lune; 30. prva žena; 31. ustvarja pesnik; 33. kazalni zaimek; 34. ploščinska mera — obratnica; 35. prevozno sredstvo; 38. zabava; 39. oblika glagola »biti«; 41. žuželka, ki močno pika; 42. valovanje zraka; 44. osebni zaimek; 46. travnik; 50. vas pri Ljubljani; 52. upanje; 54. del obraza; 56. naselbina.

N a v p i č n o : 1. pivo; 2. nikalnica; 3. letni čas; 4. nikalnica; 6. ima konj na nogah; 9. predlog; 11. osebni zaimek — množina; 15. predlog; 18. ploskovna mera; 19. kratica — športni klub; 20. veznik; 21. drevo; 22. se razvije iz gosenice; 23. oblika glagola »biti«; 25. sveti — kratica; 28. kazalni zaimek; 31. predlog; 32. cvetica; 33. kot 28. navpično; 34. vanj trobi pastir; 35. kratica imena »Vlado«; 36. zdravilo; 37. kvarta; 38. hišni varuh; 40. matematični izraz; 42. del vodnega gibanja; 43. kot 40. navpično; 45. nikalnica; 47. osebni zaimek; 48. klica v zemlji; 49. tujka mesto »k« štev....; 51. jo pečemo na Martinovo; 53. žensko ime; 55. del kolesa (voza).

FR. P. ZAJEC

izprašan optik in urar
LJUBLJANA
sedaj **Stritarjeva ulica 6**
pri francišanskem mostu
Telefon št. 4486

Vsakovrstna očala, daljnogledi, barometri, toplomeri, higrometri itd. — Velika izbira ur, zlatnine in srebrnine.
Ceniki brezplačno. Kvalitetna optika.

F. & P. PERLES

prej ELITE

Izdelovanje damske in moške konfekcije

Ljubljana — Prešernova ulica 9

Prodaja damske, moške in deške konfekcije. — Prvovrstno izvrševanje po meri

Telefon 2051

Fr. P. Zajec

diplomirani optik

Ljubljana

Cesta 3. maja (Aleksandrova) 4

P a s a ž a

MANUFAKTURA

JELOČNIK & SIMONČIČ

LJUBLJANA

PRED ŠKOFIJO ŠT. 13

Klišeeje eno- ali večbarvne, za časopise, knjige, razglednice itd. izdeluje

klišarna **»Neografika«**
Ljubljana — Sv. Petra nasip 23

URE in optične predmete po nizkih cenah

J. VILHAR, urar
Ljubljana, Sv. Petra c. 36

ROBERT GOLI

specialna zaloga platna, belega in pralnega blaga
LJUBLJANA, Šelenburgova ulica št. 3

Otroci, učenci!

Tudi vi lahko mnogo pripomorate, da pridobimo letos čim več **JEDILNEGA OLJA IZ SONČNIC**. Z izkupičkom semena sončnic si lahko oskrbite šolske potrebščine, naročite **»Naš rod«** itd. Vsak količek ob dvorišću, vrtu, njeni, ki je danes poraščen z nekoristnimi zelišči in drugim grmovjem, lahko uporabite za nasad sončnic.

Tudi van ne bo težko zaradi gnojenja. Napravite si malo gnojno jamo — neprodirno — in znašajte vanjo živilske odpadke, ki jih mnogo propada na vaških poljih!

Opozorite tudi svoje starše, da bi bilo dobro, če bi vsaj eno njivo zasadili s sončnicami!

Kdor namerava gojiti sončnice, naj se pismeno ali osebno zgleda pri nas, da mu damo točno navodilo!

HROVAT & KOMP.
LJUBLJANA

Palača Ljubljanske kreditne banke
III. nadstropje

FABIANI & JURJOVEC

LJUBLJANA, STRITARJEVA ULICA 5

Velika izbira damskega in moškega blaga, preprog, zastorov, odev, perja, puha itd. Postrežba solidna!